

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Nucleus Coppensteinus Conceptuum Prædicabilium In Dominicas Festaque omnia per Annum

Coppenstein, Johann Andreas

Mogvntiæ, 1624

Dominica SS. Trinitatis. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes
eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Matth. 28.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51556)

gne mansit intactum. Consulti augures aiunt, esse veneno plenum fortiore, quā ignis sit. Itaque theriaca id perlinunt, & in cineres comburi potest. Ita in corda peccatis venenata nil operatur S. Spiritus, cui penitentia est certa theriaca. Quod Elisæi vasa vacua essent, & munda, oleū capere poterant. 4. Reg. 4. Nostri Spiritum, si fuerint à vanitatibus, passionibus vacua, munda ab peccatis.

DOMINICA SS. TRINITATIS.

Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Matth. 28.

Vidit, Gen. 40. Pincerna Pharaonis vitem vnam, è qua tres propagines exstebant. Figura hæc SS. Trinitatis in vnitare. & Personarum trium Deitatis in Essentialia vna. Qualis Oceanus in duos se fundit sinus, Maris Rubri, & Mediterranei: ita Deus Pater, Diuinitatis fons, in duas se velut exonerat Personas alias. In Filium: De quo Cant. 5. *Dilectus meus candidus, & rubicundus.* Et Isa. 63. *Quare rubrum est vestimentum tuum?* Inque S. Spiritum: qui medius inter vtrumque, Patris ac Filij quasi vinculum est ac Amor.

Nos circa istud

I. De notitia Dei generatim.

II. De vnitare Dei, an sit, & vnde cognoscatur?

III. De modo duplici cognoscendi Deum.

IV. Fides de SS. Trinitate qualis esse debeat, ostenditur.

V. De SS. Trinitate ex S. Scriptura, & Natura.

PARS I.

De notitia Dei generatim.

Deus inco-
prehensibi-
lis est.

I. Simonides Philosophus, ut refert Cic. *li. de Natur. Deor.* Sciscitante Hiero-

ne, Siciliæ Rege: *Quid est Deus?* tridui deliberationem postulauit: quo euoluto, decem, post hos, 30. dierum moram expectiit. Instati demum Tyranno ait: *Quo diutius considero, eo mihi res videtur obscurior, & intricatior.* Si id ille de Vnitate Dei: quo magis idem nos de Trinitate Vnitatis?

I. Omnino *Lucem habitat inaccessibilem.* 1. Ob gloriam. 1. Tim. 6. Humanæ ingenij bolidi hæc abyssus inmensa manet. 2. Nam Iob 39. *Deus magnus, vincens scientiam nostram.* Plato in Timæo: *Genitorem, opificemq. Vniuersi & difficile est inuenire: & inuentum impossibile explicare.* 3. Quid enim? Cant. 5. *Caput aurum optimum.* Diuinitatis: *Comæ eius* 3. Ob magnitudinem. *Attributorum sicut elata palmarum,* quarum altitudo nequeat villo creato attingi intellectu: *Nigri, & quasi coruus:* nobis obscura in Deo omnia.

4. Id fumus Isaïæ visus denotat: Isa. 6. *Quia* 4. *Quia* quando vidit Seraphinos circumfistentes Deum, & acclamantes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum: & commata sunt superliminaria cardinum à voce clamantis: & domus repleta est fumo.* Isto, ait ibi S. Hieronymus, excacati Iudei post Christi passionem: in hoc etiam angelica caligant ingenia fumo. Agnouit ita Dauid, Ps. 17. *Posuit tenebras latibulum suum.*

II. Hinc Aegyptiis hieroglyphicum Dei, erat Crocodilus. Causa. Quia hic lingua caret. Nec enim effabilis est Deus. *Est ineffabilis Deus.* Audi Iob. 12. *Excelsior celo est: quid facies? profundior inferno, & vnde cognoscet? Longior terra mensura eius, & latior mari.*

Idcirco Aegyptii, in omnibus symbolici, Deum sic repræsentabant: Homine pingebant vultu graui. (Homo enim imago Dei est) Eius ex ore prodibat ouū, (Orbis vniuersi verbo creatus.) *Dixit & facta sunt.* Cum toga hyacinthina lymbū inaurata, (celi indice stellati.) Hac sceptrum Monarchiæ, illa circum Prouidentia gerebat. Caput sublimes pennæ deco-

decorabant, indices immensæ altitudinis diuinæ.

*Periculosa
Dei per-
secutio
est.*

III. Cymba hunc Oceanum inuenta, submerfioni est obnoxia. 1. Ecce vel Angeli iussu torrentem inuasit Ezechiel, cap. 47. & à qua illi primum ad talos, dein ad genua, porro ad renes pertingebat, hic vero procedenti ita intumuerunt aquæ profundæ, ut ab eo obruendus esset, nisi reuertisset. Ita licet intrare in Deum, & cognoscere, esse vnum. Dein, esse Creatorem omnium: Porro, incarnatum, passumque esse, Altum hoc. Siste. Non ultra. Trinum & vnum esse, non discere, sed credere.

*Ita pepercit
harosicos.*

Hoc portus est; illud vorax Scylla, atque Charybdis. Hæc absorpsit Arium, qui minorem Patre Filium ratione attruebat, non fide. Haufit Macedonium, qui S. Spiritum creaturam esse meram docebat. Abripuit Sabellium, qui distinctionem Trinitatis abnegabat. Nequaquam hic ratio, sed Fides nauiget. Ratio ni dic Ioan. 4. Putens altus est, & in quo haurias, non habes. Bene igitur Innocentius Papa IV. 3. Myst. Miss. c. 8. Credere iubemur, discutere prohibemur. Ergo litus rade, oraque lege, altum fuge cymbella mea.

PARS II.

De unitate Dei: An sit, & vnde esse cognoscatur?

*Athei olim
qui.*

I. Tanta olim & cecitas, & temeritas, & impietas fuit complurium, ut Atheismum inferre nil erubescerent. Teste Eusebio. 4. Prepar. Euang. c. 6. Illius farina fuit Diagoras, Ortheus, Theodorus, Euripides, &c. qui nullum esse Deum asserabant. Protagoræ addubitantis, an esset Deus, libros publico S. C. exusserunt Athenienses. Monstra hæc potius, quam homines.

*Deum esse
conferat na-
turaliter.*

Quos si exceperis. Nulla gens est tam insensata: ait Cic. l. 1. de Leg. nec tam ferrea que non, (etiam si ignoret, qualem Deum habe-

re deceat) tamen habendum sciat. Consciscit huic vel Epicurus ipse. Idem l. 1. de Nat. Deor. esse Deum sic docet. In mundo Deus est aliquis, qui regit, qui gubernat, qui cursum astrorum, qui mutationes temporum, rerum vicissitudines ordineque conseruat, terras, mariaque contemplan.

II. Verum ab hac scientia vno de Numine homines deriuarunt ultra 30000 Deorum, teste Eusebio l. 5. Prepar. Euang. c. 11. Id quod Isa. 2. deplorat. Repleta est terra eius idoli, opus manuum suarum adorauerunt.

Vulgus

Deos fecit,

& coluit.

Sed is error non fuit nisi popularis, sapientissimi quique ethnicorum vnum Deum cognouerunt, licet non glorificauerunt. 1. Hinc Aristoteles vnum Ens primum, in causis primam vnam, in motoribus vnum primum identidem repetit, negans dari progressum in infinitum, deum 12. Met. ait, eam omnium esse Philosophorum sententiam, nec esse necessarium magistram, hoc qui doceat. 2. Idem Cic. l. 1. de Nat. Deor. veritatem hanc appellat Anticipationem naturæ, cuius hæc prima sit doctrina. 3. Hanc quod profiteretur Socrates, cicutam bibere coactus est ab Athen. teste Aug. 8. ciu. c. 9. Pythagoras in exilium proscriptus, teste Eusebio lib. 5. c. 10. Hier. &c.

Sapientes

vnum a-

gnouerunt.

Refert S. Cyrillus Alex. in ueterna in Iulia num. Quod piscator in Milefia verriculo mensam eduxit auream: Consulit Apol. Delphicum quid ea fieri oporteret? Qui respondit.

Exempli

Deo, ut sa-

pientissime:

desertur

honor a sa-

pientibus.

ὅς ἐστιν πάντων πρῶτος, τὰ τε τῶν τελευτῶν δῶν.

Qui sapientia omnium primus, illi Tripodem dabo.

Ergo Milesij vno cōsensu mensam obtulere Thianti: hic Cleanthi: ille Perianthro, hic alij, donec Deo cederet Delphico remissa, ut omnium sapientissimo.

Stulti Deum

negant.

III. Proinde stulti, qui Deum negant.

1. Psal. 52. Dixit insipiens in corde suo, non

I 3 est

est Deus. 2. Cui omnes creaturae reclamant; Ipse fecit nos: non ipsi nos. 3. Adeoque Psalm. 15. Caeli enarrant gloriam Dei; & opera manuum eius annuntiant firmamentum. In quo Iob. 38. eum laudant astra matutina. id est, Angeli.

Deus facile
agnoscitur
ex creaturis

David docens Deum sciri facile posse, quod fit. 1. Quia Psalm. 18. In sole posuit tabernaculum suum. 2. Sua eum opera loquuntur omnia. 3. Protogenes pictor pictorē Apellem, vel ex vnius lineae ductu agnouit: quanto facilius Deum agnoscas tot actantis ex operibus eius?

Ex rationi-
bus natu-
ralibus.

Deus est Atlas sustentator orbis. 1. Est primum Mobile. 2. Est Sol; cuius nos scintillulae. 3. Est Essentia prima, cuius nos numeri sumus. 4. Est Infinitum, extra; non intra orbem collocandum. 5. Est Creditor; cuius omnes debitores sumus. 6. Est ubique Dominus idem. Psalm. 118. Quo a facie tua fugiam? Si ascendero in Caelum, tu illic es; Si descendero in infernum, ades.

PARS III.

De modo duplici Deum cognoscendi.

Disiungere,
nos obscure
videmus
Deum.
Figura.

1. Ed, qualis est Deus? 1. Etenim 1. Cor. 13. In enigmate hic videmus, & per speculum. Rom. 1. Inuisibilia enim ipsius per ea, quae facta sunt, intellecta conspiciuntur. 2. Ideo, quos Moyses, Exod. 37. Cherubinos duos in Tabernaculo efformauit, alis sese tangentes; & Arcam, quam fulciebant, relictis intuentes ac fixis: Eosdem in Templo Salomon, 3. Reg. 6. & 2. Par. 3. constituit similiter; nisi quod obliquis respectarent Arcam. Ita coelites facie ad faciem contuentur Deum: mortales vero oblique in creaturis, facies eorum versa ad exteriorem domum, naturae scilicet ianuam, qua ad Dei iustitiam intramus.

Exemplum

1. Quid dicitur oras Moyses? Exod. 33. Si inueni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam: ut sciam te. Audi: Vides postea rora mea, in operibus meis: faciem autem

meam videre non poteris. 2. Sic eum sponsa videbat: Ipse stat post parietem nostrum facturae nostrae, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos creaturarum. Cant. 2.

II. Sculptores in sculpenda statua, eam demendo sculpunt: Pictores vero imaginem pingunt, colores coloribus addendo. Ita nos qualis sit Deus, quaedam negatiue asserimus: quaedam affirmatiue illi attribuimus.

Via duplex
cognoscendi
Deum.

1. Negatiue Plato in Timaeo: Quid Deus sit, non noui, quid non sit, noui. Nam scio non esse colorem, neque quidpiam huius generis: sed his praestantiorē esse intelligo. Similiter August. libro de speculo. cap. 7. Deus est magnus sine quantitate, bonus sine qualitate: omnia continens sine habitu, ubique praesens sine situ.

2. Affirmatiue, addendo usque perfectius perfectiori, usque ad vltimum perfectissimum, & infinitū, quod est Deus.

III. Hinc ethnicus Mercurius Triflingus docuit, Deum sphaeram esse intellectualem, cuius centrum ubique, circumferentia nusquam. 2. Suidas ait Graecos credidisse Deū esse quid rationale, spiritale, beatum, mali incapax, & gubernans omnia.

Ethnici
do Arina.

3. S. Cyril. Alex. contra Iulianum scribit: Aegyptios Deum repraesentasse per oculum scepro affixum, quasi contemplantem ac regentem omnia. 4. Vti & Ezech. 20. Subiciam vos scepro meo. Et Psalm. 33. Oculi Domini super iustos. 5. Ier. 1. Quid vides? Virgam vigilantem ego video: en sceprum cum oculo vigili. Verum sat litiora scripsimus.

PARS IV.

Fides de SS. Trinitate qualis esse debeat, ostenditur.

I. Nunc in altum laxemus vela: sed Helicæ & Pharos, Fides esto. Imitemur autem Abraham, qui in monte adoraturus, seruos inferne reliquit cum asinis, ascendit cum gladio, & igne solus, sensu comi-

Fide inquirendus est
Deus Tri-
nus, non
sensu.

comitante filio. Ita Philosophiam, rationem, sensus, aliosque seruos omittamus inferne, sumentes gladium verbi Dei, & lucidum ignem Fidei, comitante Humilitate, adoremus. Vnitatem capimus ratione: Fide Trinitatem agnoscimus.

Docet id

1. Exemplū
seu figurā.

1. Eliæ. 3. Reg. 19. dictum post occisos Baalitas: Egredere, & stas in monte coram Domino. Et ecce Dominus transit, & spiritus gradis, & fortis, subuertens montes & conterens petras ante Dominū. Non in spiritu Dominus: Et post Spiritum commotio. Non in commotione Dominus. Est post commotionem ignis: non in igne Dominus. Est post ignem sibilus auræ tenuis. Quodcum audisset Elias, operuit vultum suum pallio. Omnia præcedentia intueri apertis & oculis, & ratione potuit: subtilem Aurā non potuit vel oculis tueri, vel ore profari: ideo obnubuit vtrumque. Ertu crede.

2. Parabola

2. Salomon Prou. 3. ait: Tria sunt mihi difficultia: via aquile in celo: via colubri super terram, & via nauis in medio mari. Et quamuis in Aquila ascentio: in serpente resurrectio, in nauis conuersatio Iesu intelligatur: tamen & de cognitione Dei potest accipi, qua tam euolat alte, vt sub oculis dispareat.

3. Testimonium.

3. Iob. 37. Magnus fortitudine, & iudicio & iustitia: & enarrari non potest. Nam Iob 30. Quod nomen est eius? & quod nomen Filij eius? Si nos si, quasi dicat. Et si Deum in creaturis agnoscas: attamen Generationem eius quis enarrabit?

Ex effectibus item a-
noscitur
Deus Tri-
nus.

II. Vidit Isa. 6. confidentem in throno, cuius maiestas repleuerat domum; & Seraphim stabant super illud; sex ala vni, & sex alteri: duabus velabant faciem eius, duabus pedes; duabus volabant; & clamabant alter ad alterum; Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus. Ambr. Cyr. Hil. de Iesu exponunt istud: At S. Atha Basil. Aug. de Trinitate, obter Sanctus. Velatur, facies, quia à priori non potest cognosci. Velantur pedes, quia comprehensibilis cognitio de Deo habet.

ri nequit. Ita Theologi. 2. Liqueat idem ex Ezech. 40. Mensus est templum interius, & vestibula, atrij limina, & fenestras obliquas, &c. q. d. Deus interius fidei mensura capitur, exterius in creatis cognoscitur. Plura S. Hier. super idem.

Sed Fides rem peragat tantam: de qua Boetius: Substantia in Diuinis continet vnitatem: Relatio autem multiplicat trinitatem. *Ast & in istis fides prapollent.*

III. Obiter hic nota, in Diuinis duas esse Processiones, siue emanationes inter-nas, quæ extra Deum se cognoscentem non exeunt. Vnam ex parte intellectus, hæc Generatio dicitur: Verbum inde procedens, Filius appellatur. Aliam ex parte voluntatis, hæc Spiratio nominatur. Spiritum inde procedens, Amor vocatur, seu S. Spir. Adeo vt Generare in diuinis sit cognoscere: Sed Pater ab æterno cognoscit: Vnde Filius ei coæternus. Et ambo æternum se amant. Vnde Spiritus S. vinculum est vtriusque. Homo dum quid cognoscit, tunc rei cognitæ imago in mente est accidens, diciturque verbum mentis: At in Deo non est accidens, sed mera Essentia; ac proinde Verbum eius est Substantia sua, & Filius consubstantialis.

Hinc 1. Psal. 109. Ex vtero ante Luciferum. Docetur genuite. 2. Et Ioan. Omnia tua mea sunt. 3. 1. Scripturis. Col. 1. Qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ. 4. Et Ipse Iesus, Ioan. 14. Philippe: qui videt me, videt & Patrem. 5. Nam Heb. 1. Est splendor gloria, & figura substantiæ eius. 6. Sap. 7. Speculum sine macula, & candor lucis eterne.

Quo in speculo seipsum recognoscens infinite amat. Inde Ioan. 3. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.

Ergo tres Personæ, Pater gignens & spirans: Filius non gignens, sed spirans: Spiritus S. neutrum, sed procedens ab vtroque: Patri damus potentiam, Filio sapientiam, Spiritui bonitatem: Sic tamen, vt communia sint omnia, distinctum nihil. O-

hil. Omnia enim diuinis sunt vnum, vbi non obuiat relationis oppositio.

P A R S V.

De Trinitate ex S. Scriptura, & Natura.

Testimo-
nia S.
Scrip.

I. Acr. Scripturis ad Trinitatis agnitionem, seu fidem deducimur. 1. Ps. 66. Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus. En tres in persona: vnus tamen ibidem; Et metuant Eum omnes fines terræ.

2. Ita Isa. 6. Sanctus, Sanctus, Sanctus, ter. Et tamen vnus Dominus exercituum.

Figura aut
signa.

Ita & figura. 1. Abraham, Gen. 18. Tres vidit, sed vnum adorauit, adoratione, qua soli Deo honor & gloria. 2. Iacob Gen. 28. incumbens, plures capiti subiecerat lapides. Surgens vnum reperit, tulitq; lapidem, quem supposuerat capiti, & vniuit.

3. Balthasari inter epulandum tres apparuerunt digiti, quasi manus hominis, scribentis contra candelabrum. En manus vnus digiti tres scribentes ad fidei candelabrum, tam obscura, quæ nemo poterat legere præter Danielelem. Et vero Isa. 40. Quis appendit molem terræ tribus digitis? Deus. 4. Ecclef. 4. Funiculus triplex difficiet rumpitur. Hebraica legitur filum trinum non cito rumpitur. Galatinus lib. 2. c. 4. de Trin. Mystrium inquit, trini & vnus Deus non cito discutitur.

Veritas
manifesta.

5. Solus aperte Ioannes in 1. c. 5. Tres sunt qui testimonium dant in celo: Pater, verbum, & S. Sanctus. Et hi tres vnum sunt. Hæc in Scriptura.

Similia
naturalia.

1. Anima.

II. In Natura quid? 1. Anima vna cum tribus potentiis, Intellectu, Voluntate, Memoria. Bonau. in Moral. c. 58. Constat vnumquemq; seipsum flagrantissimo amore diligere: Minime autem diligeret, nisi se intelligeret. Non intelligeret, nisi sui meminisset.

2. Sol.

2. Sol, vnustria habet, corpus, lumen, calorem; quæ vnum solem constituunt. Sol producit lumen: ambo calorem: nec vnum tamen altero est prius. Pater est In-
stitia Sol: Filius Lux erat vera, qua illuminat

omnem hominem. Vnde S. Dionys. l. de Diu. Nom. Laudatur Deus in sole, tanquam in expressa imagine, & primitiua formatotius Diuinitatis.

3. Mathematicis in figuris vna est Isosceles, cuius tres anguli, & eadem Basis. Sic Trinitas in trigonum est trina: sed vt Isosceles vna.

4. Oxalus gemma, ait Plin. l. 37. c. 21. tri-
color est; vno latere ignit, vt carbuncu-
lus; altero rubet, inspectus recta: obliq; si
videris, viret, vt Smaragdus, & vna tamē
gemma est. Ita Deut. 4. Dominus Deus tuus
ignis consumens est. Isa. 53. Quare rubrum est
vestimentum tuum? Apoc. 5. Et iris in circuitu
sedis similis visioni Smaragdine.

Peroratio. Sed vela contraho; anchorā fidei eicio; & cymbam in portum salutis subduco. Valeant rationes, sensus abeant: Credatur & adoretur Trinitas. 1. Deus 1. Reg. 6. percussit de populo Berthamarum, 70 viros & 50000 plebis, ob curiosam Arcæ aspectionem. Absiste: Ne tibi quid simile. Adora potius, quam explora.

2. Sicut diuina illa animalia, Ezech. 11. cum vox fieret super firmamentum; stabant, & submittebant alas suas: Sic hac in re facto opus. Nisi enim credideritis, non intelligetis. 3. Id indicauit, Gen. 32. Angelus iste, qui cū Iacobus luctabatur. Dimite me, ait, iam enim aurora est; q. d. lucefcit, à te videri non debeo, neque nosci, idcirco cur queris nomen meum? quasi dicat, est ineffabile, admirabile: abstine, & sustine; fat est, Deum hic sub ænigmate cognosci. Proin altiora te ne quesieris. Ioannes cum quareret; Hic autem quid iudicauit: Quid ad te? tu me sequere. Sequere fidem; non rationem.

Credo sim-
pliciter, nō
curiose
quare.

Credo hu-
militet.

DOMI.